

ভাৰত চৰকাৰ আইন, 1919 (The Government of India Act, 1919)

ভাৰত চৰকাৰ আইন, 1919, যাক মণ্টাগু-চেমচফৰ্ড সংস্কাৰ বুলিও জনা যায়, ব্ৰিটিছ ভাৰতত সীমিত স্ব-শাসন প্ৰৱৰ্তনৰ বাবে ব্ৰিটিছ সংসদৰ দ্বাৰা প্ৰণয়ন কৰা এক সাংবিধানিক পদক্ষেপ আছিল। ই ব্ৰিটিছ শাসনকালত ভাৰতৰ সাংবিধানিক বিকাশৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ পদক্ষেপ হিচাপে চিহ্নিত কৰিছিল। তলত ইয়াৰ মুখ্য বৈশিষ্ট্য, ব্যৱস্থা আৰু প্ৰভাৱবোৰ দিয়া হৈছে:

মুখ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ:

1. প্ৰদেশসমূহত দ্বৈত শাসন ব্যৱস্থাৰ প্ৰৱৰ্তন: Introduction of Dyarchy in Provinces:

প্ৰাদেশিক বিষয়বোৰক দুটা শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰা হৈছিল:

- স্থানান্তৰিত বিষয়সমূহ: বিধান পৰিষদৰ দায়িত্বশীল ভাৰতীয় মন্ত্ৰীসকলৰ দ্বাৰা পৰিচালিত। ইয়াত স্বাস্থ্য, শিক্ষা, কৃষি আৰু ৰাজহুৱা কামৰ দৰে বিষয় অন্তৰ্ভুক্ত আছিল।
- সংৰক্ষিত বিষয়: ৰাজ্যপাল আৰু তেওঁৰ কাৰ্যবাহী পৰিষদৰ দ্বাৰা পৰিচালিত। ইয়াত আইন-শৃংখলা, বিত্ত আৰু ৰাজহৰ দৰে বিষয় অন্তৰ্ভুক্ত আছিল।

ডাইৰ্কিক জটিল আৰু অকাৰ্যকৰী বুলি সমালোচনা কৰা হৈছিল।

2. কেন্দ্ৰত দ্বিকক্ষীয় আইনসভা: Bicameral Legislature at the Centre:

এটা দ্বিকক্ষীয় আইনসভা প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছিল:

- সদস্যপদ আৰু সীমিত ক্ষমতাৰ সৈতে ৰাজ্যপৰিষদ (উচ্চ সদন)।
- বিধান সভা (নিম্ন সদন) বহল প্ৰতিনিধিত্বৰ সৈতে কিন্তু চৰকাৰৰ ওপৰত সীমিত নিয়ন্ত্ৰণৰ সৈতে। ভাইচৰয়ে সীমিত আইনী সিদ্ধান্তৰ ওপৰত ভেটো কৰ্তৃত্ব সহ সৰ্বাধিক ক্ষমতা বজাই ৰাখিছিল।

3. বৰ্ধিত ভাৰতীয় প্ৰতিনিধিত্ব: Increased Indian Representation:

- ভাৰতীয়সকলক প্ৰাদেশিক আৰু কেন্দ্ৰীয় আইনসভাত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া হৈছিল।
- অৱশ্যে, ব্ৰিটিছ বিষয়াসকলে গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষমতা বজাই ৰখাৰ বাবে তেওঁলোকৰ প্ৰভাৱ সীমিত হৈ আছিল।

4. পৃথক নিৰ্বাচকমণ্ডলীৰ সম্প্ৰসাৰণ: Extension of Separate Electorates:

- মুছলমানসকলৰ বাবে পৃথক নিৰ্বাচকমণ্ডলীৰ প্ৰণালীটো ৰখা হৈছিল আৰু শিখ, এংলো-ইণ্ডিয়ান আৰু ইউৰোপীয়কে ধৰি অন্যান্য সম্প্ৰদায়লৈ সম্প্ৰসাৰিত কৰা হৈছিল।
- এই ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজত সাম্প্ৰদায়িক বিভাজন গভীৰ কৰি তুলিছিল।

5. সীমিত ভোটধিকাৰ: (Limited Franchise)

- ভোটদানৰ অধিকাৰ সম্প্ৰসাৰিত কৰা হৈছিল, কিন্তু যোগ্যতা, সম্পত্তিৰ মালিকীস্বত্ব, কৰ পৰিশোধ আৰু শিক্ষাৰ ওপৰত আধাৰিত আছিল, যাৰ ফলত ভোটৰসকল জনসংখ্যাৰ এটা সৰু অংশত সীমাবদ্ধ আছিল।

6. কেন্দ্ৰীয় আৰু প্ৰাদেশিক ক্ষমতাৰ বিভাজন: Division of Central and Provincial Powers:

- আইনখনে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ (প্ৰতিৰক্ষা, বৈদেশিক পৰিক্ৰমা, আৰু ৰেলৱেৰ বাবে দায়বদ্ধ) আৰু প্ৰাদেশিক চৰকাৰৰ (স্থানীয় প্ৰশাসনৰ বাবে দায়বদ্ধ) মাজত ক্ষমতা পৃথক কৰে।

7. গভৰ্ণৰ-জেনেৰেলৰ ক্ষমতা: Governor-General's Powers:

- গভৰ্ণৰ জেনেৰেল (ভাইচৰয়) য়ে চূড়ান্ত কৰ্তৃত্ব বজাই ৰাখিছিল আৰু আইনী সিদ্ধান্তবোৰ অগ্ৰাহ্য কৰিব পাৰে।

8. ভৱিষ্যত সমীক্ষাৰ বাবে ব্যৱস্থা: Provision for a Future Review:

- এই আইনত 10 বছৰৰ পিছত ইয়াৰ কাৰ্যকৰীকৰণ ৰ পৰ্যালোচনা কৰাৰ বাবে এটা ধাৰা অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল, যাৰ ফলত 1927 চনত চাইমন আয়োগ গঠন কৰা হৈছিল।

তাৎপৰ্য: Significance:

- এই আইনখন স্ব-শাসনৰ দিশত এক সামান্য পদক্ষেপ আছিল কিন্তু সম্পূৰ্ণ স্বৰাজৰ (স্ব-শাসন) বাবে ভাৰতীয় দাবীৰ পৰা কম আছিল।
- এইটোৱে ফেডাৰেল শাসনৰ ভিত্তি স্থাপন কৰিছিল আৰু প্ৰশাসনত ভাৰতীয় অংশগ্ৰহণ বৃদ্ধি কৰিছিল।

- দ্বৈত শাসন ব্যৱস্থাৰ প্ৰৱৰ্তনে ঔপনিৱেশিক পৰিকাঠামোৰ ভিতৰত ক্ষমতা হস্তক্ষাৰ জটিলতা আৰু প্ৰত্যাহানবোৰ কঢ়িয়াই আনিছিল।

সমালোচনা: Criticism:

1. সীমিত ভাৰতীয় নিয়ন্ত্ৰণ: Limited Indian Control

বিত্ত আৰু আইন প্ৰৱৰ্তনৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষেত্ৰসমূহ ব্ৰিটিছৰ নিয়ন্ত্ৰণত আছিল। ভাৰতীয় মন্ত্ৰীসকলৰ সীমিত ক্ষমতা আছিল আৰু প্ৰায়ে ৰাজ্যপালসকলৰ দ্বাৰা অগ্ৰাহ্য কৰা হৈছিল।

2. সাম্প্ৰদায়িক বিভাজন: Communal Divisions:

পৃথক নিৰ্বাচকমণ্ডলীৰ সম্প্ৰসাৰণক বিভাজনকাৰী আৰু ভাৰতীয় ঐক্যক দুৰ্বল কৰাৰ প্ৰয়াস হিচাপে দেখা গৈছিল।

3. অপৰ্যাপ্ত সংস্কাৰ: Inadequate Reforms:

ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছেকে ধৰি ভাৰতীয় নেতাসকলে এই আইনক অপৰ্যাপ্ত বুলি সমালোচনা কৰে আৰু সম্পূৰ্ণ স্বাধীনতাদাবী কৰে।

4. জটিল প্ৰশাসন: Complex Administration:

অৰাজকতা শাসনৰ এক জটিল আৰু অদক্ষ ব্যৱস্থা হিচাপে প্ৰমাণিত হৈছিল।

ভাৰত চৰকাৰ আইন ১৯১৯ ৰ সমালোচনা

(Criticism of Government of India Act 1919)

5. সীমিত স্বায়ত্তশাসন (Limited Scope of Self-Government)

- এই আইনে দ্বৈধ শাসন (Dyarchy) প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছিল, কিন্তু ইয়াত সম্পূৰ্ণ স্বায়ত্তশাসনৰ সুযোগ নাছিল।
- মুখ্য বিষয়ে ব্ৰিটিছ চৰকাৰৰ নিয়ন্ত্ৰণ আছিল, আৰু ভাৰতীয় মন্ত্ৰীসকলৰ ক্ষমতা অতি সীমিত আছিল।

6. দ্বৈধ শাসনৰ ত্ৰুটি (Flawed Dyarchy System)

- ভাৰতীয় মন্ত্ৰীসকলক শিক্ষা, স্বাস্থ্য আদি বিভাগ দিয়া হৈছিল, কিন্তু এই বিষয়ৰ বাবে পৰ্যাপ্ত অৰ্থ নাছিল।

- গুৰুত্বপূৰ্ণ বিভাগ যেনে আৰক্ষী, বিত্ত আদি ইংৰাজ প্ৰশাসকৰ হাতত আছিল।

7. কেন্দ্ৰত দায়িত্বশীল চৰকাৰৰ অনুপস্থিতি (No Responsible Government at the Center)

- ভাইচৰয় আৰু এক্সিকিউটিভ কাউন্সিল ব্ৰিটিছ ৰাণীৰ বাবে দায়বদ্ধ আছিল, ভাৰতীয় জনসাধাৰণৰ বাবে নহয়।

- কেন্দ্ৰীয় শাসনত ভাৰতীয়সকলৰ প্ৰভাৱ একেবাৰে কম আছিল।

8. সীমিত ভোটাধিকাৰ (Restricted Franchise and Limited Representation)

- কেৱল কিছু সংখ্যক লোকক ভোটাধিকাৰ দিয়া হৈছিল, মাত্ৰ ধনী আৰু শিক্ষিত ব্যক্তিসকলক।

- অধিকাংশ ভাৰতীয়ই ভোটাধিকাৰৰ সুযোগ নাপালে।

9. সাম্প্ৰদায়িক বিভাজন (Communal Representation and Division)

- এই আইনে বিচ্ছিন্ন নিৰ্বাচনী প্ৰথা (Separate Electorates) বজাই ৰাখিলে, যাৰ ফলত হিন্দু-মুছলমানৰ মাজত বিভাজন বৃদ্ধি পালে।

- এই প্ৰথাই ৰাষ্ট্ৰীয় একতা ধ্বংস কৰিলে।

10. মুখ্য ক্ষমতা ইংৰাজসকলৰ হাততে (No Real Transfer of Power)

- ভাইচৰয়ৰ veto ক্ষমতা আছিল, অৰ্থাৎ তেওঁ ভাৰতীয় মন্ত্ৰীসকলৰ সিদ্ধান্ত নাকচ কৰিব পাৰিছিল।

- ৰাজ্যপালসকলেও (Governor) ভাৰতীয় মন্ত্ৰীসকলৰ ওপৰত পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণ ৰাখিছিল।

11. ৰাষ্ট্ৰীয়তাবাদীসকলৰ হতাশা (Disappointment to Nationalists)

- মহাত্মা গান্ধী, কংগ্ৰেছ আৰু অন্যান্য জাতীয়তাবাদী নেতাসকলে এই আইনক যথেষ্ট নোহোৱাকৈ সমালোচনা কৰিছিল।
- **ই স্বাধীন শাসনৰ** (Swaraj) প্ৰত্যাশা পূৰণ কৰিব পৰা নাছিল।

12. **ভাৰতীয় জনসাধাৰণৰ আকাংক্ষা উপেক্ষা** (Failed to Address Indian Aspirations)

- ভাৰতবাসীৰ পূৰ্ণ স্বায়ত্তশাসনৰ (Dominion Status) দাবীক অগ্ৰাহ্য কৰা হৈছিল।
- এই আইনৰ অসন্তুষ্টিৰ ফলত **অসহযোগ আন্দোলন** (Non-Cooperation Movement 1920-22) আৰম্ভ হৈছিল।

উত্তৰাধিকাৰী: Legacy:

আইনখনে ব্ৰিটিছ সংস্কাৰৰ সীমাবদ্ধতাক অংকিত কৰিছিল আৰু জাতীয়তাবাদী ভাৱনাক ইন্ধন যোগাইছিল। ই অধিক বিস্তৃত সংস্কাৰৰ পথ প্ৰদৰ্শন কৰে, যাৰ ফলত ভাৰত চৰকাৰ আইন, 1935 আৰু অৱশেষত 1947 চনত ভাৰতৰ স্বাধীনতা হয়।

১৯১৯ চনৰ ভাৰত চৰকাৰৰ আইন:

- এই আইনখনক মণ্টেগ- চেলমছফৰ্ড সংস্কাৰ বুলিও কোৱা হয়।
- মণ্টেগ তেতিয়াৰ বিদেশ সচিব আৰু লৰ্ড চেলমছফৰ্ড তেতিয়াৰ ভাৰতৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল আছিল।
- কেন্দ্ৰীয় বিষয়সমূহক সীমা নিৰ্ধাৰণ কৰি প্ৰাদেশিক বিষয়সমূহৰ পৰা পৃথক কৰা হৈছিল।
- প্ৰদেশসমূহত দ্বৈত শাসন ব্যৱস্থাৰ আঁচনি 'ডিয়াকি' প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছিল।
- এই আইনখনে প্ৰথমবাৰৰ বাবে দেশত দ্বি-সদস্যবাদ আৰু প্ৰত্যক্ষ নিৰ্বাচনৰ প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল।

- এই আইনখনে গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল কাউন্সিলৰ ছয়জন সদস্যৰ ভিতৰত (কমাপ্তাৰ ইন চিফৰ বাহিৰে) তিনিজন ভাৰতীয় হ'ব লাগিব বুলিও উল্লেখ কৰিছিল।